

KEIZER KAREL – STANDBEELD

De studenten voor wie in de kille winter maanden de examenschim nog geen vaste vorm heeft gekregen, hebben tussen twee vrijages in, ook nog wat tijd en verbeelding over om in een of ander studentikoos blad, waar vele onder ons hun eerste pen hebben versleten, een idee op het papier te werpen dat meestal de “bourgeois” moet afschrikken maar dat af en toe toch een echo in de bezadigde pers weet te ontmoeten.

En zo geschiedde het inderdaad korte tijd geleden toen “De Tok” met het lumineus voorstel voor de dag kwam een standbeeld op te richten aan Keizer Karel in de stad waar hij het eerste levenslicht aanzag. Het idee groeide weldra aan als een sneeuwbal en beurtelings werd het bijgetreden door La Métropole, De Volksmacht en ons eigen blad.

Men schrijft, men spreekt erover te Gent, en weldra zal de strijd tussen de pro en contra de vlam doen oplaaien en zal iedere Gentenaar voor of tegen “het” beeld zijn. Zo moet het trouwens, want zonder stoom, zonder energie geraakt het rad niet aan het draaien.

Een standbeeld van Keizer Karel oprichten, is echter niet helemaal juist. Best zou men spreken van het heroprichten van een standbeeld ter ere van de grote monarch, want twee eeuwen lang heeft Karel V midden de Vrijdagmarkt op een hoge zuil geprikt en het waren de Fransen, de Republikeinse legers die bij het binnentrekken van onze stad, als eerste bewijs van hun haat tegen de tirannie en van hun zozegde vrijheidsliefde, het beeld van de keizer van zijn voetstuk rukten en met een koord om de hals door het opgehitste gepeupel langs de straten van de stad lieten sleuren. Een nieuw standbeeld oprichten zou dus enkel een daad van eerherstel zijn.

Het was immers op 22 september 1599, een veertigtal jaren na de dood van Karel V, dat Jacob de Langlé, hoogbaljuw van Gent, de eerste steen van de drie en veertig voet hoge pilaar van het monument legde, waarop enkele maanden later het beeld van de keizer, in het hout gesneden door de Antwerpenaar Robrecht de Nole, werd gehesen.

Gelukkig initiatief maar doorslechte uitvoering, want men moet werkelijk niets afweten van ons klimaat om alhier een houten beeld te durven oprichten. De arme Keizer verloor al gauw zijn verguldsel, begon te rotten en op een zaterdag van 1662 viel het beeld in gruis aan de voet van zijn ronde zuil. De ondervinding is de beste leermeesteres zegt het spreekwoord doch het moet zijn dat het spreekwoord in het XVIIe eeuws Gents woordenboek nog

niet opgenomen was, want het Stadsmagistraat besloot een nieuw houten beeld op de zuil te hijsen, ditmaal uit een “schoon dicke gaeve eecke” vervaardigd., en met een goede laag verguldsel: “Betaelt de somme van vierendertigh ponden grooten acht schellingen grooten over de leverynghe van dry duysend gheslaeghen gaut ende een duusten twaelf boucken die gheemployeert syn tot het vergulden vanden keyser op de Vrijdackmeerct”.

Het was Goorik Picq, een Gentse beeldhouwer, die de opdracht kreeg het beeld te vervaardigen en zich voor de kop van de keizer te inspireren van het portret van Titiaan.

Standbeeld van Keizer Karel op de Vrijdagmarkt.

Het negen voet hoge beeld van de keizer, met de kroon op het hoofd, de scepter in de rechterhand, en de mantel wijd open op het prachtige vergulde harnas, werd in 1664 op zijn voetstuk geplaatst, doch in september 1717 woedde een verschrikkelijke storm over de stad en het beeld tuimelde met een deel van de zuil naar beneden! De keizer kwam er gelukkig met een paar kneuzingen vanaf en op 18 oktober kon Markies van Prié, in naam van Karel VI, het beeld “opnieuw” inhuldigen!

Storm, kneuzingen, wind en regen haalden het echter opnieuw op eik en verguldsel en het beeld ging eens te meer aan het rotten. Gans het monument – beeld en zuil – werd afgebroken en in 1775 huldigde men het eerste deel van het derde monument in “eenen piédestal met alle syne cieraeten” en een Dorische zuil naar de plannen van Lodewijk ‘t Kint. Op de zuil plaatste men, in afwachting van het beeld, de schets van het kunstwerk, in casu een geschilderd plat stuk hout, tot in 1779 Allaert er... zijn houten beeld van de Keizer op kwam stellen, welk zekerheidshalve eerst gedurende een drietal maanden in een oliebad was gedompeld geworden.

Maar het kreeg geen gelegenheid om te verrotten want zoals wij het hoger schreven, was de eerste taak van de Franse Republikeinen het Gentse Volk te bevrijden van het zicht van het standbeeld van de tiran!

Wie op jacht gaat verliest zijn plaats en Jacob Van Artevelde heeft op de Vrijdagmarkt de plaats van de grote Karel ingenomen, en niemand zou er aan denken hem van zijn voetstuk te halen; hij staat er ten andere rotsvast op en er bestaat geen gevaar dat hij er van afwaait of aan het verrotten gaat

Maar in een stad als Gent vindt men steeds een plaats waardig voor de grote man. Er zijn weliswaar beschouwingen van utilitaire aard waarmede men rekening dient te houden, maar men heeft toch de laatste jaren wel een plaats gevonden voor Anseele, voor Klokke Roelandt, voor Emiel Braun, voor Van de Woestijne, voor Palfijn.

Zouden er dan in gans de kuip van Gent geen paar vierkante meter kunnen gevonden worden, om een standbeeld op te richten aan Keizer Karel? Wij willen vooralsnog met geen al te concrete voorstellen voor de dag komen, doch zou men de pomp en de bomen van de Groentenmarkt niet kunnen wegnemen en daar het beeld oprichten? Daar zou hij midden in zijn geboortevolk prijken, ‘s namiddags en op zon- en feestdagen de toeristen begroeten en ‘s morgens de drollige en sappige Gentse geschiedenissen kunnen aanhoren die zeker de held van de vrolijke daden van Keizer Karel niet zouden kwetsen of ergeren.

Want hij was niet enkel een Gentenaar van geboorte, hij was het ook van hart en ziel. Het is aan zijn geboortestad dat hij in zijn laatste rede, die van zijn

troonsafstand herinnerde, het is te Gent dat hij zijn laatste dagen voor zijn definitieve afreis naar het klooster van Yuste kwam doorbrengen, zoals het te Gent was dat hij op de Vrijdagmarkt zoon Filips aan zijn volk kwam voorstellen.

Het was te Gent dat het volk met de meeste geestdrift zijn overwinning van Mülberg vierde, het was nogmaals Gent welke hij, na de opstand en de zware bestraffing, van het verval redde. Ah, die afstraffing, die “met de strop om de hals”! ware er dat niet geweest in ‘t leven van Keizer Karel, hij zou tientallen standbeelden hebben, en ieder huisgezin zou “zijn” Keizer Karel bezitten. Maar er is die vlek die men niet uitwissen kan, dat sentimenteel argument dat al de overigen in de schaduw laat. En toch, wij moeten in 1957 de toestand even objectief kunnen bekijken en beoordelen.

In de XVIe eeuw had de gemeentelijke autonomie uitgediend. Te Gavere had niet enkel Gent de genadeslag gekregen, maar was ook het concept “gemeentelijke zelfstandigheid” voor immer verdwenen. Gent heeft, tegen de onafwendbare koers van de geschiedenis in, in een laatste stuiptrekking, van de afwezigheid en de moeilijkheden op internationaal plan van Karel V, gebruik willen maken om toch nog het onmogelijke te beproeven en het juk van de nieuw opgekomen gedachte van de moderne staat af te schudden.

Hopeloze poging die de Keizer, wou hij zijn prestige, zijn politiek en zijn rijk redden, in de kiem moest smoren. Wat hem het meest geërgerd heeft, was dat de Gentenaars gebruik gemaakt hebben van het feit dat hij ver van Vlaanderen was en dat men speculeerde op de zekere weigering van Frans I, de keizer doortocht te zullen verlenen door Frankrijk.

Hij beschouwde het, terecht trouwens, als een verraderlijke aanval in de rug en was er bovendien ten zeerste om bedroefd: “Pourtant nous avions toujours eu ceste opinion et espoir de vous que, durant notre absence, vous vous deviez plus employer à nous ayder que nuls autres car nous sommes Gantois ayant pris naissance en notre ville de Gand”.

Karel had Gent kunnen vernielen, met de grond gelijk maken zoals hij het in 1553 deed met Terouaan, en Alva zette er hem ten andere toe aan, doch wanneer hij vanop de St.-Janstoren zijn stad in vogelvlucht bekeek, zag hij van elke wrok af. Hij strafte doch een maand nadien reeds. milderde hij die straf, en weldra schonk hij de stad een aantal in beslag genomen documenten en privilegiën, liet de “Sassche Vaart” graven om aldus aan zijn geboortestad een nieuwe bron van rijkdom te verschaffen.

Artevelde heeft zijn standbeeld te Gent maar toch is Gent tegen zijn politiek in opstand gekomen en heeft men hem te Gent vermoord. Maria-Theresia is een volksgeliefde vorstin geweest in onze gewesten en toch heeft zij niet

immer de wensen en de wil van ons volk kunnen inwilligen. Zulks belette niet dat Gent haar het kanten kleed heeft geschonken en haar een standbeeld heeft willen oprichten, project waartegen zich enkel Jozef II verzette.

Keizer Karel een der topfiguren uit de wereldgeschiedenis, heeft Gent een onmetelijke roem bijgebracht. Die twee namen zijn eeuwig aan elkaar verbonden, niet enkel omdat de grote monarch alhier werd geboren maar vooral omdat hij van alle vorsten die vóór 1830 over ons land en onze stad heersten, degene is geweest die het dichtst bij ons stond door zijn karakter, zijn koppigheid, die nooit de goedhartigheid uitsloot, zijn levenslust, zijn volksheil, zijn eenvoudige omgang.

Ondanks de afstraffing na de opstand van 1540, is hij de meest populaire figuur uit onze geschiedenis gebleven, de grootste monarch wiens prestige op zijn geboortestad zijn weerschijn werpt en de goedhartige keizer van de “Heerlijke en vrolijke daden”.

Zijn standbeeld te Gent ware niet enkel een beeld te zijner ere, maar ook ter ere van onze stad.

Pierre Kluyskens